טאראנטא גראפאנאלא קא.

61 קווין סטריט וועסט (געגענאיבער טעראלי סטריט)

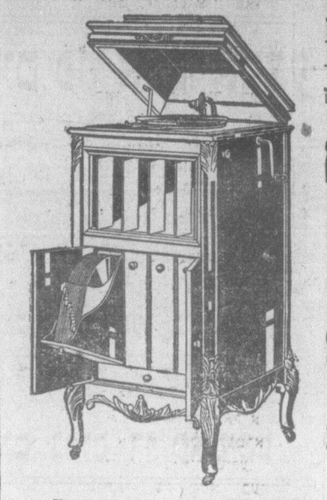

מיר ווינשען אויסמערקזאם מאכען דעם אידישען פובליקום פון טאראנטא און אומגעגענד, דאס מיר האלטען א גרויסען אסארטמענט פון אלערהאנד —

אידישע רעקאָרדס

— ווי: —

פאָלקס־ליעדער, תפלות און הייליגע געזאנגען

— פון —

קאנטאר סיראָטא

און אנדערע.

ווי אויך רוסישע און פוילישע רעקארדס.

מיר פערקויפען די בעסטע גראמאפאנס און גראפאנאלאס.

קומט זעהן אונזערע מאשינען אונהערען אינזערע רעקארדס, איהר זייט ניט פערפליכטעט צו קויפען.

אויף אבצאהלונג
אויב איהר ווילט.
קיין אינטערעסט.

טעלעפאן ארדערס
ווערען פינקטליך
אטטענדעט

קומט אין אונזער פלאטץ, מיר ווינשען אייער בעקאנטשאפט.
— מיר רעדען אידיש. —

טאראנטא גראפאנאלא קאמפאני

61 קווין סטריט וועסט (געגענאיבער טעראלי סטריט)

דער איינציגער סטאר וואס אין גראונד פלאָאר אין שטאָדט, קיינע שטיגען צו קלעטערען און קיינע עלעוויטערס.

אונזערע פרייזען פון מאשינען זיינען פון $20 ביז $250.00

רעקארדס פון 85 סענט (צוויי ליעדער.)

(פאָרטזעצונג פון פיידזש 4)

געפעלט מיר, הייסט עס, איבערהויפט ניט דער גם זו לטובה מיט זיין צעקראָכענ־קייט.

עס איז אבער גאנץ ווייט פון גם זו לטובה ביז — דאנקען!

פאר וואס דאנקען? פאר פאגראָמען? פאר אונזערע ליעבסטע וואס ווערען צו־בוטשערט, פאר ז י י דאנקען?

איך פערשטעה נאך א ברכה „שעשני כרצונו" וואס אונזערע שוועסטער מאכען. זיי דאנקען נעבעך גאט וואס ער האט זיי בעשאפען ווי ע ר (ניט ווי זיי האבען געוואלט נאר) ווי ער האט געוואלט.

דאס פערשטעה איך נאך. ווייל נאך אלעמען איז גאר ניט א א אונטגליק צו זיין א פרוי.

וואס דערלייגט מרם. גאלט, א גע־וועזענע פרוי פון א פראסטען דושועלער, אז זי ווערט איצט די פרעזידענטיכע פון די פעראייניגטע שטאאטען?

א מאן מיט איהרע מיטעלמעסיגע מעלות, מיט צעהן פאר שעהנע אויגען אפילו, וואלט קיין מאל קיין פרעזידענט פון יענער רעפובליק ניט געוואָרען.

ווען איך בין זו, וואלט איך מיט גרויס כוכה צעהן מאל אין טאג געדאנקט און געלויבט דעם אייבערשטען דערפאר וואס ער האט מיך בעשאפען כרצונו.

עס איז גאר ניט אזוי שלעכט.

אבער, אום גאטעס ווילען, דאנקען אין אזעלכע צייטען פאר די „חסדים" וואס מען האט מיט אונז געטהן?

נאו סער. ניט איך!

זאָלען דאנקען די יעניגע וועמען די אלגעמיין מענשליכע טראגעדיע, די איצ־טיגע, געהט ניט אָן. זאָלען זיי דאנקען וואס ז י י פערזענליך האט עס ניט געשאדט.

זאָלען זיי דאנקען, אויב זיי קענען, אויב זייער הארץ דערלאזט זיי.

מ י ר אבער, האבען ליידער ניט פאר וואס צו דאנקען.

אפילו קיין גם זו לטובה ניט!

איהר, אויב איהר ווילט, געזונטער הייד.

איך ניט!

בילדער פון שלאכטפעלד

א מלחמה ליעבע, א האר־ רייסענדע פאסירונג איפ'ן גאליציאנער שלאכטפעלד.

א דייטשע צייטונג פון אינסברוק, עסט־רייך, האט זיך געווענדעט צו די פער־וואונדעטע סאלדאטען, וואס געפינען זיך אין יענער שטאדט, מיט דער ביטע אי־בערצוגעבען די וויכטיגסטע פון זייערע איבערלעבענישען אויפ'ן שלאכטפעלד.

צווישען די פערשיעדענע ענטפערס, וואס די סאלדאטען האבען צוגעשיקט, געפינט זיך אויך די פאלגענדע פאסירונג, דערצעהלט פון א גאליציאנער אידישען סאלדאט.

„ווען גרויסע וויכטיגע עראייגניסע ווי־דערהאלען זיך אָפט, דאן פערלירען זיי זייערע בעדייטונג, זייער גרויסקייט. קליינע אָבער אויסנאהמס־פאסירונגען, האבען דאן פיעל מעהר אינטערעסע ווי די גרויסע. איך האב דורכגעמאכט עט־ליכע אין פערצייט שלאכטען אין די קאר־פאטהען, אין גאליציען, רוסלאנד און אויף דער איטאליענישען שלאכטפעלד, וואו איך בין פערוואונדעט געווארען, איבער א יאהר בין איך יעדען טאג גע־שטאנען פנים אל פנים מיט'ן טויט אזוי, אז די אלע קריעגס־פאסירונגען זיינען פאר מיר געווארען געוועהנליכע, אפט זאגאר לאנגווייליגע פאסירונגען. און אט דארום האבען זיי פאר מיר פערלוירען די אינ־טערעסע צו רעדען וועגען זיי. איך וועל אייך דארום דערצעהלען א פאסירונג, וועלכע האט מיט דעם גאנג פון דער מלחמה ניט צו טהאָן, אבער וועלכע האט אויך מיר געמאכט א שטארקען איינ־דרוק".

„דער העלד, וועגען וועלכען איך וויל אייך דא דערצעהלען, איז אפילו ניט קיין מלחמה־העלד אין דעם זין ווי מען פער־שטעהט עס היינט אבער דאך א זעהר אינטערעסאנטער העלד פון א נאך אינטע־רעסאנטען דאמאן.

איך האב איהם געקאנט פון זיין פריה־סטער יוגענד, ווייל ער איז געווען א קינד פון דער זעלבער שטאדט פון וועלי־כער איך קום. א יתום איז ער געווען! זיין מאמע איז געשטארבען ווען ער איז געבוירען געווארען! זיין פאטער, — מיט עטליכע יאהר שפעטער. עלענר איז ער געבליבען אהן פאמיליע, אהן פריינד, די נאס איז זיין היים געווען די ווינטען — זיינע חברים ערזעהרט האט ער זיך פון דעם וואס גוטע מענשען האבען איהם געשענקט. ווען ער איז עלטער געווארען, פלעגט ער זיך ערנעהרען פון פוצען שטו־וועל, טראגען פעקלאך, רייניגען די לייב־טער אין שוהל. דעם געדולד פון אייב האט ער געהאט, און די שווייגזאמקייט פון א „באנטשע". א שטילער טרוימער מיט א צארטע ערעלע נשמה איז ער געווען.

ווען ער איז אלט געווארען איין און צוואנציג יאהר האט מען איהם צוזאמען מיט מיר אבגעגעבען אין דיענסט צו קאר־וואלעריע.

דעם 6־טען מארטש האט אונזער עס־קאדראן געקלאגען א בעפעהל אויסצו־פארשען א פאזיציע, צו פערכאפען די פראוויאנט און אמוניציאנס טראנספאר־טען פון שונא און דאן זיך אנשליסען אין גענעראל דאנקפעלס ארמיי. א גאנצען טאג האט אונזער עסקאדראן זיך גע־שלעפט דורך פעלדער און וועלדער. א פויליער מערץ ווינד האט מורא'דיג גע־וואיעט אין וואלד. עס האט זיך געדוכט אזוי ווי די נייסטער פון די געפאלענע וואלטען זיך אליין בעוויינט אדער אפשר נאר די וואס זיינען לעבען געבליבען. ערשט אין אבענד זיינען מיר אנגעקומען צום שטעדטעל, וואו אונזער עסקאדראן איז געשטאנען איידער די מלחמה האט אויסגעבראכען. איצט איז זי געווען די גרע־נעץ וואס האט אונז אבגעטהיילט פון די רוסישע פארפאסטען. גאנץ זיכער צו די רוסען געפינען זיך אין שטעדטעל ביינען מיר ניט געווען! ווייט פון אונז האבען זיי זיך אבער יעדענפאלס ניט געפינען.

די נאכט איז געווען ניט זעהר קיין פינסטערע און אונזער אפיציער האט בעשלאסען אז מיר זאָלען איבערגעבעטי־גען אויפ'ן בארג און ערשט גאנץ פריה אויספארשען די געגענד. איך, מיין העלד, עוזאבען מיט נאך צוהן קאמראדען זיי־נען געשיקט געווארען אלס וואך צום פאבע ריעג פון בארג.

פון דאנען האבען מיר גאנץ גענוי גע־פונען אונזער עסקאדראן. איך האב דייט־ליך געזעהן אונזערע האלב צובערעכטע קאזאקרמע און דעם מאנאסטיר, וועלכער שטעהט אויף א בערגעל.

דער אנבליק פון שטעדטעל האט ביי אונז אלעמען ארויסגערופען זעלטענע בענקונגס־געפיהלע, אבער מעהר ווי ביי אלעמען — ביי מיין לאנדסמאן. אויף אזוי פיעל אז ער האט זיך צוגעוויינט אין געוויינט אזוי הערצליך, אזוי נשמה'דיג, אז עס האט אונז אלעמען פערלעמט הנס הארץ. די מלחמה פערהארטעוועט דעם מענשען, אבער זי מאכט איהם אויך ווייבערעיש סענטימענטאל.

אט יענע נאכט וועל איך דאכט זיך קיין מאל ניט פערגעסען. דער ווינד איז נאך שטארקער און שניידענדער געווארען. מיט רוגזה און קולות פלעגט ער אנפאלען אויף די נאקעטע בוימער, אז זייערע צווייגען פלעגען קרעכצען אונטער איהם.

מיין לאנדסמאן איז געלעגען איינגע־הילט אין זיין מאנטעל, און מיט זשעד־נעקייט געקוקט אין טהאל אויף'ן שטע־טעל. מיר איז געווארען שרעקליך שווער אויפ'ן נעמייהט. „רעד עפעס", האב איך זיך געבעטען ביי איהם אז ניט וועל איך משוגע ווערען".

מיין לאנדסמאן האט א שטודירענדען קוק געטהאן אויף מיר און אָנגעפאנגען: „איך וועל דיר דערצעהלען דעם טייערס טען סוד, וואס א מענש קאן טראגען אין זיין נשמה, וועסטו מיך פערשטעהן?"

איך האב דערפיהלט אז דער סוד, וואס אזא אונגקליגליכער קאן דערצעהלען, מוז זיין פון אן אויסערגעוועהנליכען סאָרט. „דערצעהל", האב איך זיך ווי געבעטען ביי איהם און זיך געהענגטער צוגעריקט.

„דו קאנסט מיין אונגליקליכען לעבען", האט ער אנגעפאנגען. „קיין מאל ניט נע־האט קיין ליעבע, קיין טרייסט וואָרט פון איינעם. איך האב קיין מאל ניט געוואוסט וואס הייסט מוטער און פאטער־ליעבע, ליעבע פון שוועסטער, ברידער, פריינד און פערוואנדעטע. ווער רעדט שוין פון דער ליעבע פון א פרוי! ווי קומט אן אונגליקליכער יתום, א קלויזניק צו דעם אבער אויף א קלויזניק, האט א נשמה און אָט מיין יתום'דיגע נשמה האט שטעג־דיג געבענקט, גע'חלומ'ט, געגאָרט נאך ליעבע, נאך א פריינדליכען וואָרט. ביי זיך האב איך דאס שטענדיג געטראגען, קיינעם דאס ניט געזאגט".

איהם איז געווארען שווער צו ריידען, זיינע ווערטער האבען גענומען קומען האלב צובראכען, ביז ער איז אין גאנצען פערשווינגען געווארען און עס האט זיך געהערט א כליפען.

אין א ווייַלע האט ער וויעדער אנגע־פאנגען:

„איך ווייס וועסט לאכען פון מיר, פון וואס א מענש קאן טראכטען, ווייַנען, ווען דער טויט שטעהט פאר די אויגען יעדע מינוט. אבער איך ווייס ס'איז אפשר נאראיש, אבער פערשטעה מיך ניט איך ווייַן, עס ווייַנט א נשמה, וואס האט געליטען, שווער געליטען, געבענקט, און עגדליך דערפיהלט דעם טעם פון יע־נעם גרויסען סוד, פערשטעהסט מיך?"

„ביסט פערליעבט?" האב איך געפרעגט.

„יא, פערליעבט. האט ער שטיל און פערשעהמט געענטפערט, „איך בעט דיך לאך ניט פון מיר, נור איך אליין פערשטעה אויך ניט ווי דאס איז געקומען, א פנים, אז די ליעבע ווייסט ניט פון גוי און איד, זי אין אלמענשליך.

„ביסט פערליעבט אין א גויה?" האב איך ערשטוינט איבערגעפרעגט.

„יא, האט ער געענטפערט. „אין איי־נער פון די שוועסטער פון דעם מאנאס־טיר". אונטער געוועהנליכע אומשטענ־דען וואלט איך אפשר אויסגעבראכען אין א געלעכטער אבער די גאנצע אומגעגענד איז געווען א צו ערנסטע און טריבע צו קאנען לאכען. „וואס רעדסטו? ווען און ווי אזוי איז דאס געשעהן?" האב איך מיט ערשטוינען געפרעגט.

„דאס איז געווען פאר צוויי יאהרען, ווען איך בין געלעגען ביי זיי אין האס־פיטאל. זי איז געווען מיין קראנקען־וועכטערס ביי נאכט, און איז געווען אזוי גוט, אזוי שוועסטערליך צו מיר. שטעג־דיג גערעדט צו מיר אזוי ערנסט, אזוי ליעבליך. דעם ערשטען מאל אין מיין לעבען, וואס איך האב געהאט די פריינד־שאפט און צארטקייט פון א פרוי. איז זי געווען לעבען מיר פלעג איך קיין וועהנטאג ניט פיהלען, האט זי ארויפגע־לעגט איהר צארטע האנד אויף מיין שטערען, פלעגט זיך מיין געהירען אָנ־צינדען מיט א פלאם פייער. איין מאל, ביי נאכט, ווען זי איז געזעסען לעבען מיר, גערעדט אזוי צארט און מיך גע־טרייסט, האב איך א כאפ געטהאן איהר האנד און ז'גענומען קושען. זי האט די האנד ניט צוגעכאפט און אט פון יענער נאכט האב איך דערפיהלט, אז מיין נשמה בעלאנגט צו איהר. — — —

— — — — — — — — — — — —

אין מזרח זייט פון דארף האבען זיך שוין גענומען צייגען די ערשטע סמנים פון טאג, מיר האבען שוין גאנץ דייטליך געקאנט זעהן, וואס עס טהוט זיך אויף דער צווייטער זייט פון שטערטעל. אויפ'ן בערגעל לעבען מאנאסטיר האבען מיר געזעהן א קאזאקען פאטרול ארומפאה־רען אויף זייערע פערד. קיין אנדערע מיליטער פון שונא האט זיך ניט געזעהן. איך האב אוועקגעשיקט א טהייל פון אונזער וואך עס מעלדען אונזער אפי־ציער. בלינד איז ער געווען לעבען אונז און געגעבען די קאמאנדע אָנצוגרייפען די וואך. בליץ שכעל האבען מיר זיך א לאָז געטהאן אין טהאל און געעפענט פייער אויף די רוסען. די רוסען האבען געענטפערט אויף אונזער פייער! מיין לאנדסמאן, וועלכער איז געריטען נאהענט צו מיר איז ארונטערגעפאלען פון פערד. באלד זיינען די רוסען געווען ארומגע־רינגעלט און זיי האבען זיך אונטערגע־געבען. מיר זיינען דאן אוועק אבשניי־דען דעם שונא'ס אמוניציאָן, וועלכע האט געהאלטען אין אָנקומען. זעקס שעה שפעטער, זיינענדיג פארטיג מיט אונזער אויפגאבע, זיינען מיר צוריקגעקומען אין שטעדטעל. איך בין גלייך אוועק אין דעם

(פאָרטזעצונג אויף פיידזש 6)

אויף מיין רייזע

— פון —

אב. נאלדבערג

איך האב דאס געמערקט אין מיין איינענעם קרייז פון בעקאנטע. ערשט צוריק מיט איינינג יאהר זיינען זיי געווען ארימע אלייטער, אנעגטען און לעהרער. איצט — דאק־טוירים, לאיערס, דענטיסטען און געשעפטסלייט. יעדער איינער האט זיך ארויפגעשלאָגען אויף א שמיקעל מעמד. די דאקטוירים האבען איינענע אטאמאבילס, וועמעס כארכלענדיג אוי! פערשייט קול שניידט דורך די לופט און זאָגט אָן מיט גדלות אז די וואָס זיצען איינווענינג האבען מחשבות זיך ארויפצואר־בייטען אויף א פאָאר "פראפיטקעס" און א גראב באנק־ביכעל. דערגאנהויב איזגעמאכטגעווארען. די שווערד איז ארויסגעצוי־גען געווארען פון איהר שייד און איהר פשוט'ע לייט געהט אוועק פון וועג.

בלויז א פאָאר יאהר, אוי! וואס פאר א בייט. אלץ געהט שנעל צו אין אמעריקא. איך קוק זיך ארום, אלע מיינע פריינד די אמאָליגע וועלט־פערבעסערער און בארג־קלעטערער זיינען געוואָרען שטיקלעך מענשען אין קאָלומבוס'ס מדינה, האבען געלאָזט דעם אדלער לויפען און קויקען זיך מיט דעם קליינעם פויגעלע וואס זיי האבען! געכאפט. ווי זאָגט מען: דער מזומן'ער גראשען איז וויכטיגער אפילו פון דעם שעהנסטען חלום.

איך האב זיך דערמאָהנט אָן דעם בעקאנטען פאָלקס־ליעד וואָס נשיא באראנדעס דעקלאמירט אָפט אין זיינע רעדען מיט א זעהר עצבות'דיגען נגון:

אלץ מיידלאך האבען! חתונה
נור איך בלייב אליין.
"פור מי, פור מי." — טראכט איך מיר, וועט דער נוט־הארציגער פאָטער אויך אויף מיר אמאָל רחמנות האבען און אריינגעבען מיר אביסעל שכל, אָדער איך בין שוין א פער־פאלענער אויף איבייג ביז אין טויט אריין?

און א שטים זאָגט מיר אונטער: פערפאלען, פערפאלען, כל באיה לא ישובון.

ענטשולדיגט, איך האב זיך פערערדט אביסעל וועגען זיך, עס איז אמעריקא, אז איך וועל אליין וועגען זיך קיין נוט וואָרט ניט זאָגען וועט עס קיינער ניט טהאָן. איך רעד פון נסיון.

אלזאָ, צוריק וועגען קליוולאנד. די שטאָדט קליוולאנד פערמאָגט אָן אייגענעם אידישע צייטונג מיט א רעדאקטאר, א איד א פסח און זעהר גוטער ציוניסט. פערשטעהט זיך פון זיך, אז דער ציוניזם דערלענט נאר ניט דערצו וואס די שמאָר־טישע צייטונג האט א מאָנאָן דער שפיצע, וואָס איז פון די עשרה ראשונים פון אמעריקאנער ציוניזם.

דער ציוניזם האט אין קליוולאנד געהאט פיעל אנהענגער און סימפאטייזער. קליוולאנד האט זכה געווען צו צוויי ציניסטישע קאנווענשאנס, אויף א טעריטאריליסטישע אליין צוליעב וויל די גרויסע בעפעלערונג איז געווען סימפאָ־טיש גענייגט צום ציוניזם און נאציאנאליזם. די קאנווענשאנס פון זייער זייט האבען געהאלפען די אידעע מעהר צו בעקאנען אונטער די ברייטע אידישע מאסען. דאן האט אונזער בעווע־גונג דארט דורכגעלעבט א שטיקעל קריזיס. איינינג ארבייטער זיינען געווארען מיעד, אנהערע האבען פאר דער צייט חתונה געהאט, דערלעבט מיזער און געשעפטען און עס איז ניט געבליבען קיין פיעל צייט פאר דעם אידעאל און קיין נייע אר־בייטער זיינען ניט צוגעקומען. עס איז אפשר יא צוגעקומען, נור די נייע האבען ניט געהאט פאר זיך קיין מוסטערען און פאָרמען ווי אָנצוגעהן מיט דער ארבייט.

דאך האט דאס פייער שטענדיג געגליהט. קליוולאנד האט אונטער אלע אומשטענדען געטהאן איהר חוב און אויסגעהאלטען איהר גוטען נאָמען ביז דער קריזיס וועט אריבער. איצט שטעהט עס דארט מיט דעם ציוניזם גאנץ גוט. קליוולאנד האט איצט א רייהע לעבעדיגע פעראיינען צוגעפאסט פאר אלע קלאסען, פאר יעדען אלטער און געשלעכט. זי פערמאָגט אויך א פיינע צאָהל ארבייטער.

דער הויפט צענטער פון די ציוניסטען איז אין דער תלמוד תורה. אויסערדעם האבען די פועלי ציון דארט אן איינענעם אינסטיטוט, אין וועלכען זיי האבען אויך זייער ראדיקאל נאציאָ־נאלע שוהלע, וועלכע, ווי דער פיהרער פון דער שוהלע האט מיר ערקלערהט, אונטערשיידט זיך פון אנדערע ראדיקאלע שוהלען מיט דעם, וואָס זי שטעלט העברעאיש אויף דעם ערש־טען פלאץ. ניט פריהער אידיש און נאכדעם העברעאיש, ניט אפילו גלייך, נור דוקא פריהער העברעאיש און נאכדעם אידיש. העברעאיש ווערט געלערענט לויט דער שטה פון "עברית בעברית". ווי דער פיהרער האט מיר ערקלערהט איז די שוהלע א גרויסער ערפאָלג. אויב אזוי האבען מיר אלזאָ, א נייעם מין ראדיקאלער שולע. א קליוולאנד טיפ אזוי צו זאָגען.

אין איי! שעהנעם אויף דער נאכט נאך מיין רעדע צו די ציוניסטען, האבען מיך מיינע ציוניסטישע פריינד איינגע־לאדען אויף אן "אויטאָמאָביל רייד" ארום דעם טייך אירי.

עס איז געווען א ליכטיגע נאכט. די לופט איז געווען בעזונדערס ריין פאר קליוולאנד, און אונזערע אָטאָמאָבילס האבען שטיל אוי! שנעל זיך געיאָגט אויף דעם שפיגעל־וועג צווישען בוימער־אלעען.

איינער פון אונזערע האט אָנגעהויבען פערציהען א אידישע פאָלקס ליעד. די מעלאָדיע א ווייכע האט זיך צונאָסען איבער דעם וועג און האט זיך פערקליבען אין די ווייטסטע האָרי־ווינקעלאך.

מיר זיינען! אלע געווארען אָנגעשטעקט פון דער מעלאָדיע און האבען זיך צוזונגען.

א ליעדעל נאָך א ליעדעל, נאכדעם איז געווארען שטיל און יעדער האט זיך פערטראכט אין זיינע רעיונות. די נאכט און די לופט און די מעלאָדיען זיינען געווען! מסוגל פאר געדאנקען. עפעס סודות'דיגעס האט געהאנגען אין דער לופט.

מיר זיינען גנדליך צוגעקומען צום טייך און זיך אָבגע־שטעלט. איינער פון דער חבריא האט איבערגעריסען די שטיל־קייט.

א מאָדנער כח שטעקט אין די פאָלקס ליעדער — האט ער אָנגעהויבען — זיי צושרויפען מיך און ניט איינמאָהל קומט פאר מיר אליין אונבעמערקט צו א טרעהר צו די אויגען. איהר ווייסט, איך וועל אייך דאָ זאָגען אן אפיקורסישען געדאנק: די ציוניסטישע און נאציאָנאלע ליעדער לאָזען מיך קאלט. זיי זיינען! צו אויסגעמאָסטען, צו קלאסיש, עס פעהלט אין זיי די הארציגקייט און ווייכקייט, דאס פאָלקס ליעד וויעגט דיך איין יוו דיין מאמעס זיסע שטימע, גלעט דיר אויס די קנייטשען פון דעם שטערען ווי די צארטע האנד פון א יונגער פרוי.

(פארטזעצונג פאָלגט.)